

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:
hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intézendő N.-Péterfia utca
348 szám.

Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven.
Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr **Hirdetések díja:**
100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszeri hirdetésnél 100 szóig
80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:
hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.

Magyar protestáns irodalmi társulat és belmissiói egyletek.

(A főtiszteletű konvent tagjainak szíves figyelmébe.)

I.

Két nagy eszmét irok föl arra a zászlóra, melynek árnyában én is szeretnék harcolni; két nagy gondolat lebeg lelki szemem előtt, mely, ha valósulna, viritőbb színben tündöklenek előttem az így homályosnak ígérkező jövő. Nem tudom, hányadszor ismételem már: „vajha ne hangzanék el a pusztában erőtelen szavam!” Mikor ébredünk föl a lethargia halálhozó álmából? Hát kinek tetszik közülünk az, ha mi oldott kérékhez hasonlítunk s csak ott tartunk, két ellentáborra válva, a mieinkkel össze, hol inkább világias érdekek hajhászatáról van szó? Jó egyházi politika-e az, mely idegen istenek oltárán gyujt egyházunknak oszlopai, falai közt, erős lánggal égő, de az egyháziasságot végkép elhamvasztó áldozati tüzet?!

Meghallgattatást kérek! Nem önző érdek, de egyházam szent érdeke véteti föl velem a tollat. Nem magam nevében, hanem azokhoz csatlakozva szólok fel, kik hatalmasabb fegyverekkel, erősebb tollal, nagyobb befolyással irtak már előttem, azon két eszmének főként elsejéről, melyeket cikkeim címéül kitűztem.

Nem azért irok, mintha vezérszerepre törekedném. Kicsiny vagyok arra minden tekintetben; de én is beállnék a zászló alá egyik katonának. Van hozzá kedvem is, bátorságom is s a kedvben és bátorságban végre is van valami erő.

Egyházamnak vezérférfiai, ti hozzátok szólok! Ti reátok függesztvék szemem. Vezessetek harcra bennünket. Emelje föl közületek valaki a zászlót s bizony, sokan leszünk, kiknek nagyobb erőt ad a ti erőtök s kik, ha kiadjátok a küzdelmi jelszót, bátran indulunk utánatok a szellemi csaták síkjára. Avagy a magyar protestáns egyháznak az volna végzete, hogy gyáván föladja legszentebb igazait s nincs-e már mód arra, hogy kikerüljük a gyászos

„De profundis“ énekét hangzani önmagunk által is ásott szomorú sirhalmunk fölött?!

Nem, én nem tudok pessimista lenni. Ismerem saját egyházunk történetét. Látom a küzdőknek hosszú táborát, kik harcoltak nagy s nemes csatákat. Ott ragyogtak ökhazánk legnagyobb szellemi erői között. Ismerem egyházunk mostan élő jeleseit s tudom, hogy ha veszély fenyeget, erősek kiállani a síkra.

De hát itt van a veszély! Sokan úgy hallják, mintha a halálharang gyászos kongása hangzanék már fölöttünk. Nagyon itt az idő, hogy munkához kezdjünk!

Magyar protestáns irodalmi társulat! Belmissiói egyletek! Ki ne érezné, hogy végtelenül sokat mondó szavak ezek? Egyik a magasba emel, hol fenjár a gondolat, magasan szárnyal az eszme; a másik levezet bennünket az egyháztársadalmi nyomorok sötét éjjelébe, hol a néma ajak, a szótlán panasz is segítségért kiált. Azt, a mi még magas, levonni körünkbe, megszerezni magunknak; azt, a mi mélyen van, felhozni az éltető, a tiszta levegőre: ez az, a mit mostan akarunk.

Melyik a nagyobb, melyik a sürgetőbb? — én nem tudom, de úgy érzem, hogy szükség van mindkettőre egyszerre. Azt is hiszem, hogy igazi jóakarattal, erős szándékkal rövid idő alatt létesíteni lehet mindkettőt.

Kiáltsátok rám, hogy idealista vagyok. Eltűrom szívesen. Csak hallgassatok meg s főleg pedig ne hagyjatok ez eszmével magamra, vagy néhányunkra.

Régen sürgetik már egyházunknak legjobbjai egy magyar protestáns irodalmi társulat szervezését. Ismétlem, hogy nagy nevű emberek pengették már ez eszmét s nem veszi szellemök zokon, ha én is oda állok e nagy gondolat harcosai közé.

Mindenütt azt látjuk, hogy zárt sorokba tömörülnek egy-egy eszmének hívei s egyesült erővel nagy dolgokat visznek ki. Hazánkban a római katolikusok, a papok mellett a világiak is, mind erősebben szervezkednek s háttérbe szorítanak minden téren minket. Hatalmas és erős egyle-

teikkel szellemi támogatására állanak minden egyesnek: gazdagnak és szegénynek, tudósnak és tudatlannak egyformán. Felekezeti érdekeik körébe vonják be a szépirodalmat is s bizony, meglesz munkájoknak rájuk nézve kedvező eredménye.

Mi is nagy eszméket képviselünk: a felvilágosodottság, a józan haladás, a lelkiismereti szabadság nagy eszméit. Sava akarunk lenni az egyházi, a társadalmi életnek, hogy egyik is meg ne izetlenüljön. De hát ez munkát kíván, — fölfelé és lefelé ható lelkes tevékenységet.

Azt akarjuk mi, hogy édes hazai nyelvünkön szellemi támasz, protestáns buzgóságra, hitre és életre buzdító irodalmi fegyverzet adassék először is lelkészeink s mindjárt mellettök művelt világi férfaink és nőink kezébe. Valljuk be, hogy e téren nagyon hátra vagyunk, végtelenül el vagyunk maradva; nincsen számba vehető protestáns egyházi irodalmunk, — olyan, mely közöttünk a világiakat is mélyebben érdekelhetné s mely lelkészi karunk előbbre törekvő tagjainak jogos igényeit kielégíthetné.

Bizonyos, hogy predikáció — és imádságos könyv — irodalmunk nagyon gazdag, főként az elsőben tultengés tapasztalható. De ez nem haladás s nem mutat az önálló szellemi tevékenységre, ha valamelyik lelkész csupa predikációs és imádságos könyvekkel tölti meg könyvtárát. Kellenek ebből is a jobbak, de valamely más irányu egyházi irodalomból egy jó mű százszor többet ér száz kötet rossz predikációnál. Ezek önállótlanásra szoktathatnak, amaz csak haladásra, gondolkozásra ösztönözhet.

Legközelebb Czelder Márton kecskeméti lelkész ur szólalt fel ez ügyben, az általa szerkesztett „Figyelő“ július—augusztusi számában. Lelkes szavakban sürgeti, hogy alakuljunk magyar protestáns irodalmi társulattá, mely hittani, bölcsészeti, történelmi, a gyakorlati lelkészet körébe tartozó, vallásos-erkölcsi irodalmi ágakra oszlanék. Felhívja az egyházi és irodalmi vezérférfiakat s szerkesztőtársait az eszme támogatására.

Folytassuk tehát a munkát, közeledjünk a cél felé egy lépéssel! Adjunk kissé konkrétebb alakot a gondolatnak!

Megjegyzem mindenekelőtt, hogy a gyakorlati lelkészet körébe tartozó, vallásos-erkölcsi irodalmi ág művelése már belmissiói munka s arra következő cikkemben reflektálok.

Tiszántuli egyházkerületünk a helyes ut ösvényét eltalálva, többek közt két javaslatot intéz a jövő hónapban összeülendő főtiszteletű konventhez, egyiket egy történelmi társulat, másikat a bölcsészeti szak szervezése ügyében. Tudták egyházkerületünk vezérférfiai, hogy minden ilyen, magas szellemi munkát követelő eszme csak úgy ölthet testet, ha köztünk a legmagasabbak ölelik azt fel ápoló

gondjaikba. És a tiszántuli egyházkerület két javaslata közel áll azon tárgyhoz, melyet mi sürgetünk.

Kérve-kérjük a főtiszteletű konvent tagjait, hogy a konvent, ez egyházi főhatóságunk aegise alatt, az egész eszmét öleljék föl. Ne csak azokat szólítsák munkára, kiket a történelmi mult borongós ösvényein készit járni hivatások, tehetségök és kedvök, hanem azokat is, kik szegény theologiai és philosophiai irodalmunkat is szeretnék művelni. Lennének ilyenek is szép számmal, ha főleg, a mit szintén melegen óhajtanánk, egyesülhettünk e nagy munkában ágostai hitvallásu atyánk fiaival.

Nem csak egyházi férfainkat, hanem a világiakat is föl kell a munkában részvételre szólítani. Így lesz közös az érdek, így nyerhetünk vissza egyházunknak sok lángoló szívet. Avagy nem azért hidegedtek-e el sokan egyházunktól, mert ez egyház is kevés tudomást akar venni jobbainak lelki és szellemi világáról?! Ott van egyedül erős egyháziasság, hol az egyház munkára hívja fel a tevékenykedni tudó világi elemet.

Hogy miképen induljon meg a munka, azt én nem tudom. Csak azt érzem, hogy felülről kell felhívást intézni azokhoz, „kikben erő van és Isten lakik“; munkára kell szólítani az ilyen munkára képes egyházi és világi férfiakat; nem kell engedni, hogy elaludjék az eszme. Kicsiny kezdet is többet érne a tétlen szunnyadásnál.

Kérünk titeket, vezéreink, bontsátok ki a zászlót, lengessétek meg azt e füledt levegőben, hogy támadjon jótékony szélnek lehellete, melyben tudunk dolgozni, „míg nappal vagyom“. Egyházunknak szent érdeke hív titeket a zászló fölemelésére. Hívjatok és mi követünk titeket.

Csiky Lajos.

Részletek Dr. Kovács Sándor

akadémiai igazgató tanár iskolai évet nyitó beszédéből.

(Folytatás.)

Felolvasom mélyen t. közönség az ösztöndíjakra a mult isk. évben fölvetett akadémiai tanulók neveit.

1. Ajtai Sámuel alapítványából (melyet nagyvárad Ajtai Sámuel tett 1852. évben) a kijelölt 50 frt Dulházi István 2. th. és Bajnai Endre 4. jh. közt egyenlően osztott meg.

2. A beregi egyházmegyei s Halász-Balogh alapítványra (melyet a beregi egyházmegyei ref. lelkészek, iskolamesterek s egyházak alapítottak 1802-ben s ehhez járult Halász Istvánné Balogh Klára hagyománya) Bakó Bertalan 3. jh. vétetett fel; kapott 35 frtot.

3. Borsy alapítványból (melyet Borsy Imre tett 1818. év.) Szoboszlai Sándor 3. jh. 36 frtot.

4. Bulyovszky Gyula alapítványából (alapították az 1883-ban elhunyt Bulyovszky Gyula végakaratahoz

képest a megboldogultnak kegyeletes özvegye: Szilágyi Lilla és fia Aladár) Szabolcska Mihály 4. th. 50 forintot.

5. Czövek Gergely alapítványból (tette Czövek Gergely 1817-ben kelt végrendeletében), mely tápintézeti díjtalan ellátásban vagy 60 frt készpénzben élvezhető, a jelen évben: Dobi Mór 4. th., Kecskeméti Bálint 4. jh., Török Zoltán 4. th. és Csák Aladár 3. th. részesültek, mindannyian tápintézeti ellátás alakjában.

6. Erdélyi Mihály alapítványból (melyet debreczeni polgár Erdélyi Mihály és neje Szabó Erzsébet tettek 1855-ben) Szöllösi Imre 4. th. 10 frtot. S miután az alapítvány értelmében még egy orvosi pályán levő ifju is segélyezendő, az alapítványi kamat másik fele, a budapesti egyetem egyik szorgalmas hallgatójának: Hegedüs József 5. éves orvosnövendéknek ítéltetett oda.

7. Keresztési András alapítványból (ezt Keresztési András debreczeni polgár nevére és emlékére alapították a boldogultnak oldalági rokonai és örökösei) Dobi Mór 4. th. 50 frtot.

8. Márton-Keresztes alapítványra (tette ezt Márton Erzsébet, előbb Szalay Pál lelkész, később Keresztes Mihály esperes neje) felvétetett Asztalos Kálmán 4. th. 35 forint.

9. Pásztor-Szentesi alapítványból (melyet Szentesi Zsuzsanna özv. Pásztor Mihályné tett Debreczenben 1832. évben) Tóth József 2. th., Török Imre 1. th., Jóga Mihály 4. jh., Nagy László 2. th. 35 frtjával; Bessenyei Imre 4. th. az első félévben 17 frt 50 krt, Némethy János 1. th. a második félévben szintén 17 frt 50 krt. Kiosztatott tehát ezen alapítványból 210 frt.

10. A Péczeli József-féle VI-ik alapítványból (ezt Péczeli József kollegiumi tanár tette 1842. évben Debreczenben) Buday János 4. th., Tóth István 2. th. 35—35 forintot. Papp Gusztáv 3. th. 17 frt 50 krt, összesen tehát 87 frt 50 krt.

11. Sárói Szabó II-ik alapítványból (melyet Sárói Szabó István Debreczen városi tanácsos tett 1814. évben) Harangi József 4. jh., Kecskeméti Bálint 4. jh., Szabó István 3. jh., Somogyi Ákos 2. jh., Borók Gyula 2. jh., Dénes Ádám 1. jh., Szücs Lajos 1. jh., Mindszenti Imre 2. th., Tóth József 2. th., Gulya György 1. th. és Kazay Gyula 1. th., tehát 11 akad. hallgató 16 frtjával összesen 176 frt.

12. Sárói Szabó IV-ik alapítványból (melyet szintén az előbb említett Sárói Szabó István debreczeni városi tanácsnok tett 1814. évben) részesültek: Török Gábor 4. jh. 20 frttal, Almási László 2. jh. 16 frttal, Jenei László 1. jh. 14 frttal, a három joghallgató összesen 50 frttal.

13. Simay-Nagy alapítványból (melyet Simay János és neje Nagy Mária szeghalmi lakos házastársak tettek, az örökhagyóknak törvényes és egyszersmind végrendeleti örökösei pedig magokra nézve kötelezőleg elismertek) a rokonsági 120 frtos ösztöndijra Domokos László 1. jh.; az egyszerű 100 frtos ösztöndijra pedig Csák Aladár 3. th. vétettek fel.

14. Szabó-Bethleni alapítványból (Szabó Pál lelképásztor és neje Bethleni Zsuzsanna tették ezt 1867. évben) Veres Géza 4. th. 60 frt, Kémeri Dezső 2. jh. 50 frt, Kálmán Ákos 4. jh. 60 frt, Almási László 2. jh. 26 frt, Török Zoltán 4. th. 12 frt, öten tehát összesen 208 forintot.

15. Szalay-Török alapítványból (ezt Szalay Antal lelkész neje Török Katalin tette 1870-ben) Nagy Gyula 2. th. 23 frt 17 kr.

16. Szarka-Sulyok alapítványból (tették ezt Szarka János és neje Sulyok Éva 1824. évben) Szécsi Miklós 2. th. 25 frtot.

17. Szondy-Kenessey alapítványból (melyet Kenessey István nejével Szondy Zsuzsánnával 1743-ban tettek, illetőleg a b. e. özvegy 1750-ben még külön is növelt) részesültek: Szentgyörgyi Kálmán 4 th., Matolcsi István 4. th., Beke József 4. th., Csuthy László 4. th., Máté Lajos 3. th., Kálmán Ferencz 2. jh., Buzás Pál 1. jh., 7 akad. hallgató 60 frtjával 420 frtot.

18. Tisza Lajos alapítványt (alapították Tisza Lajos nagyszalontai s. gondnok nevére — gyermekei) Nagy Dániel 4. th. tápintézeti jótétemény alakjában nyerte.

19. Töltéssy alapítványból (ezt Töltéssy János tette 1793. és 1797. kelt alapító leveleiben) Fogarassy Bálint 3. th. 25 frt.

20. Török Pál alapítványból (Török Pál dunameléki superintendens tette ezt 1878-ban) Holkó József 3. th. 20 frtot.

21. Jánosi alapítványból (alapította Jánosi Károly 1827-ben) Szunyogh András 3. jh. 37 frt 80 krt.

22. Józsa János alapítványból (melyet Józsa János lelkész 1863-ban alapított) Kása Gábor 1. jh. 25 frt.

Vagyis a 22 alapítványból összesen ezen évben 2103 frt 47 kr osztatott ki.

De ha ide soroljuk még azt is, hogy a Nagy József énekkari alapítványból 85 frt; a Tököly-Sabbás énekkari alapítványból 31 frt 50 kr; Vajdai Nagy Lajosné Dobozi Erzsébet szintén énekkari alapítványból 30 frt és a Vecsey Imre ugyancsak énekkari alapítványból 70 frt, az énekkari pénztári alapból pedig 10 frt 50 kr osztatott ki, akkor a fent említett összeg 2330 frt 47 krra emelkedik.

De még itt sincs vége tisztelt közönség a kegyes jeltévők áldásos gondolkozásának. Az a példa, melyet a XVI. század végén 1593-ban Bodrog-Kereszturon tartott zsinat atyái adnak előnkbe, hogy ne csak a hazában levő, de a hazán kívül élő volt növendékeinknek előhaladásáról, jólétéről és erkölcséről is gondoskodjunk: korunkban is követésre talált. Debreczeni kereskedő néhai Nagy József alapítványát kell e szempontból emlitenem, melyből 500 forint, — és a széniori ösztöndíjat, melynek 1000 forintot tevő összege szokott külföldi egyetemeket látogató tanítványainknak kiosztatni. Amazt legutójjára Fiók Károly, emezt Révész Kálmán, igen jó emlékünken élő volt tanítványaink érdemelték ki. A pénzbeli jutalom-összegekhez kell még számitanunk a Szikszay Gáll-felé alapítványt is (melyet debreczeni birtokos Szikszay József és neje Gáll Jozefa tettek 1867. évben) oly köztanító jutalmául, ki tanítási ügyességének dicséretre méltó bizonyosságát szolgáltatja s melyből 45 forintot Szabó István, a kollegiumban levő elemi osztályok egyik tanítója érdemelt. Ezen utóbbi összegekkel együtt tehát 3875 frt 47 krra rug azon összeg, mely a mult iskolai évben csupán akadémiánk hallgatói (egyrészt a közel multban volt hallgatói) között kiosztatott, a mely összeg tehát majdnem 80,000 frt tőkének felel meg. Istené legyen ezért a dicsőség!

Örömmel említhetem, hogy az országban élő szegény tanítók gyermekei neveléséről, különösen pedig az elhalt tanítók árváiról felekezeti különbség nélkül gondoskodó Eötvös alap, pár héttel ezelőtt főiskolánk két hallgatóját részesítette jótéteményében, ezek: Beke József IV. hittanhallgató, a ki 100 frtot és Kovács László 1. jh., a ki 50 frtot kapott. Nem tévedett tehát egyházkerületi közgyűlésünk, midőn 1884. évi májusi közgyűlésében ezen üdvös intézet létezésére és működésére a közfigyelmet legmelegebben felhívta s azt támogatásra ajánlta. A tanárkar elismerése és köszönete legyen tehát ezen helyről is kifejezve!

Nem hagyhatjuk még említés nélkül a könyv adományokat sem. Itt azonban elég legyen annyit felsorolnom, hogy dr. Böhl Eduárd bécsi ev. ref. theologiai tanár adományából 7-en, mindannyian hittanhallgatók; Kendeffy Rákhele gr. Bethlen Gergely özvegyének alapítványából 11-en, részint hittan-, részint joghallgatók, a Vámosi Papp István-féle kátémagyarázatokból pedig 25 hittanhallgató nyertek könyvjutalmakat s buzdítást a tanulmányozásra.

Habár nem mint anyagi segély, de mindenesetre mint erkölcsi elismerést magába foglaló mozzanat, kapcsolatba hozható a jelen ünnepélyes órával a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur által az egyetemek jogi facultásain s a többi királyi és közvetlen felügyelete alatt álló jogakadémiákon elrendelt s főt. püspök ur által jogakadémiákon is a múlt iskolai évben először életbe léptetett azon intézkedés, hogy az alap vagy államvizsgákat kitűnő osztályzattal letévő joghallgatók nevei a miniszter ur tudomására hozassanak, a ki azokat a hivatalos lapban s a közoktatás állapotáról évenként az országgyűlés elé terjesztendő jelentésében közölni ígérte. A felterjesztés megtörténvén, illő, hogy a kitüntetettekéről a főiskola körén belől is megemlékezzünk. Jogakadémiákon ugyanis hárman tettek le kitűnő osztályzattal a múlt isk. évben vizsgáikat, mindhárman első alapvizsgát tettek, névszerint: Kovács Kálmán, báró Fejérváry Imre és Buzás Pál. Mindhármokat ismerve, habár meg is vagyok győződve, hogy legfőbb jutalmukat nem az elismerés ezen külső nyilvánításában, hanem azon boldogító tudatban találják fel, melyet a hiven teljesített kötelességérzés ad meg minden jelesnek: mégis, kötelességem parancsolja nekem is, hogy hiven teljesített munkálkodásuknak ne legyen néma szemlélője. Plutarch említi, (ha szabad kis dolgokkal nagyokat összekötnöm) hogy Epaminondas, a leuktrai győzelem után ötödik örömrivalgással fogadó hadserege fölött széttelkintvén, környezetéhez így szólott: „Legnagyobb örömöm mégis az, hogy szülőim még élnek s örvendeni fognak dicsőségemen.“ A jó fiu gondolkozását tükrözi vissza ez a szép mondás. Önök mindhárman oly helyzetben vannak, hogy szülőik öröme is osztályrészökhöz jutott. Becsüljék meg ezt s vegyék ehhez a tanárkar elismerését is. Műveljék szellemüket mindnyájan t. hallgatóink ernyedetlen kitartással, a szellemi munka legyen Önök előtt az égnek egyik legdrágább ajándéka, sokszor gondolván Senecának ezen szavaira: Vita sine litteris mors est et hominis viva sepultura.

Bevezető rész székfoglaló értekezésemhez.

(„A lengyel dissidens kánonok története s befolyása a budai zsinat törvényhozására.“)

Szomoru vizályok, roszt előjelek közt nyílt meg éppen 95 évvel ezelőtt (1791. szept. 14.) a két hazai evangélikus egyház alkotmányozó nemzeti zsinata, nem sok okunk lesz öt év múlva százados évfordulóját megünnepelni. Midőn a külellenség, az államhatalom és katholicizmus rettentő nyomása és üldözése megszűnt, a belviszály átkos feje ütötte fel magát szegény egyházunk kebelében. A kyriarchia pánczélos lovagja és a hierarchia falrafestett ördöge vívtak egymással végzetes, keserű csatát. Egyházunk világi nagyjai amily dicsőséges harcztot harczolának az országgyűlésen vallásunk szabadsága szent ügyéért, ép oly dicsőtelen küzdelmet vállaltak fel a szegény, félénk, elnyomott papsággal szemben. Korántsem azt akarom ezzel mondani, hogy nem történt tulhajtás az egyházi részről is; Sinay és társai erős episcopalis törekvései szükségkép kihívták a visszahátást, mely azonban jóval tullepett a kellő határon. A papok a történelmi jog és fejlődés alapján állottak ugyan, de a stabilismus merevségével; a világiak az egyház érdeke s védelmében kifejtett dicső küzdelmeik s halhatatlan érdekeik alapján s az egyetemes papság elvének tulhajtásával, ügyet sem vetve a történelmi multra, kizárólag a magok kezébe akarták venni az egyház kormányzását, a szegény papoknak alig juttatván a régi jogok egypár morzsalekát.

A harczt folyt a zsinaton is; az egyháziak — jobb időkre is várva, ez alkalommal engedtek, mert engedniök kellett; Sinai előtt bezárultak a zsinat ajtai, a zsinat egyházi elnök nélkül ülésezett, megalkotá kánonait, melyek sok helyen erősen magukon hordják a kyriarchia bélyegét, s végre magoknak a papoknak is alá kellett írni azon törvénykönyvet, — miután a zsinat tapintatos elnöke bezárratta a zsinati terem ajtajait, hogy senki el ne távozhassék, — mely őket eddig élvezett jogaiktól igen sok ponton megfosztja.

A budai kánonok, tudjuk, nem nyerhettek királyi szentesítést soha. Ellene volt ennek ugy a katholicus klérus, mint saját papságunk. Csak 30 év múlva, 1821-ben sikerült a nagy befolyásu és erős kezű Péchy Imre tiszántuli főgondnoknak a zsinati kánonok lényegesebb intézkedéseit (főkép a konventre vonatkozókat), bevétetvén ezeket az említett évben tartott konvent jegyzőkönyvébe s ennek királyi megerősítését kieszközölvén, tehát mintegy kerülő uton általános érvényre emelni.

A budai és pesti zsinatok legfőbb alkotásait a következő három pontban lehet összegezni:

1) Az unió előkészítése egyforma egyházszervezet elfogadása s közös főtanács (consistorium generale) felállítása által.

2) Az egyházalkotmányban a zsinat-presbyteri elvnek a consistorial rendszerrel vegyített egyforma keresztülvitele, hogy a kyriarchia éles előtérbe lépésével a paritás elve az egyháziak hátrányára legtöbb helyen tekintet nélkül hagyatik.

3) A házassági törvényszékek szervezése.

Egészen új dolgok voltak ezek — a házassági törvényszékekről nem szólva — a magyar prot. egyház mindkét

hitfelekezete előtt. Nem volt alapjuk a történelmi fejlődésben, nem az eddigi jogszokásban, de épen magukat a kyriarchicus tendenciákat tekintve, nem volt alapjuk az egyház és nemzet geniusában sem. Mint a pánczélos Minerva Jupiter fejéből, csak úgy maguktól nem állhattak elő, kölcsönözni kellett őket idegen földről, idegen elmétől. S mily sajnálatos és különös dolog, hogy nem a virágzó presbyterian-protestáns egyházak: Helvétia, Hollandia vagy Skócia alkotmányát vették követendő minta gyanánt, hanem a szomszédos, ezerféle baj és viszály által tépett szerencsétlen lengyel dissidens egyház törvénykönyvén indultak el s annak intézményeit akarták egészen más viszonyok közt élő, más követelményekkel bíró magyar prot. egyházunkra erőszakolni. Más égalj, idegen föld növényét bármint akarnád meghonosítani, elsatnyul, elvész az; így vagyunk a szellemi téren is. A budai zsinatnak idegen példányról szolgálilag másolt azon intézkedései, melyeknek sem saját multunk tényeiben, sem a protestáns keresztyén elvekben, sem a nemzet geniusában nem volt még kellő alapjuk: csak „írott“ törvények maradtak s a gyakorlati életbe soha át nem mentek.

Nem hiába, hogy Tiszamellék van a lengyel földhöz legközelebb; ott született meg a szerencsésnek épen nem mondható gondolat, hogy a „lengyel codex“-et, — melynek Lengyelhonban háromféle: német, franczia és lengyel nyelvű kiadása engedélyeztetett — latin nyelvre is le kell fordítani s a közelgő zsinat alkalmából alapmunkául használni. A nem kis időt kívánó fordítást Őri Fülep Gábor sárospataki tanár — Tiszamellék Hunyadi Ferencze — végezte, ajánlván azt Báji Patai József tiszamelléki főkurátornak, mert e buzgó főrekezdése fedezte a 600 4° lapnyi terjedelmes munka kiadásának költségeit.*) Nagyon érdekes Fülep önbeismerése, hogy t. i. „haud sine taediose labore“ végezte munkáját. Nyilván megnevezi munkája célját is előbeszédében, hogy t. i. legyen a küszöbön álló alkotmányozó zsinat előtt egy mintául szolgáló egyházi törvénykönyv; „mivel hazánkban az előző századokból, az idők mostohasága miatt egyetlen ilyen tartalmu könyv sem maradt reánk.“**)

Csodálatos, igen csodálatos dolog lenne, ha Fülep Gábor nem ösmerte volna, hogy többet ne említsek, az 1567-ki

*) Codex legum ecclesiasticarum in rationem utrarumque evangelicarum confessionum in Polonia et Lithvania ad disertam petitionem generalis dissidentium synodi elaboratus, et in lingua Germanica primum publicatus, nunc in linguam Latinam translatus et editus per Gabrielem Fülep de F. Ór, SS. theol. doktor. et in coll. h. c. addict. S. Patak professorem publicum, qui etiam acta et conclusa synod. general. nuper et jam olim in Polonia celebratarum, adjeit. Posonii. Typis Simonis Petri Weber MDCCXCI. 8°. Czimlap, aj. levél, előbeszéd 4 sztl. levél. A lengyel széniorok előbeszéde 1 sztl. levél. Tartalom tíz sztl. levél, összesen = XXX sztl. lap. A törvénykönyv szövege 1—392 lap. Appendix (lengyel zsinatok története s azok kánonai) 392—547 lap. Errata 1 sztl. levél.

**) „Id vero, quum ejus esset indolis opus, cujus nullum, in Superioribus Seculis, per istorum temporum infelicitatem, exemplum habeamus; neque etiam jus aliquod Ecclesiasticum, in Lingua, quae primoribus Ecclesiae nostrae, utriusque Ordinis Viris, sine quibus, de re tam momentosa, nihil constitui potest, cognita promiscue esset, exstaret; haud me in vanum laboraturum, facile praesumsi, quodsi Jus hocce Ecclesiasticum, vicinae alias quoque nobis, Ecclesiae Protestantium Poloniae, publici in Lingua Latina Juris facerem.“

debreczeni, a Komjáti, a Gelei-Katona kánonokat; vagy talán ezek, hierarchikus irányzatuk miatt „pro cassata, nulla et irrita“ voltak tekintendők — akár csak a Sínay püspökké választatása!

A lengyel codex pedig — Fülep szerint — különösen alkalmas a jelzett célra, mert hiszen nyilván kitűnik belőle „mixtum ex ecclesiasticis et politicis seu secularibus ecclesiae regimen et antiquum apud protestantes esse, et principiis religionis eorum hierarchiae minime omnium faventis quam convenientissimum.“

Igen szép és igaz elv, csak az a kár, hogy épen a szerencsétlen lengyel codexet hozták fel példányul és bizonyítékul, melynek még alig 10 éves multja volt s mely alig hogy született, már is meghalt.

Révész Kálmán.

A mi késik, nem mulik.

(Vége.)

Bár ez így történt, a törvénytelen követek, megbízó levelük felmutatása után utasítva lettek, hogy vádjukat írásban adják be s a törvényszéken (hol itt a szabályszerűség?) tárgyalatni fog. Kerestek tehát vádlevelet író. S mély, testületünkre szégyenletesen jellemző: nem zsidók, nem is világiak, hanem papok közt bátorokdtek keresni céljukra szükséges egyént. Ajánlkozott most egy, majd más pap, végre egy káplán, de sorba mind megbánta tettet. Szégyeneljek magukat, ha elhallgatom is nevöket!!

Az elkészült vádlevél beadatván, az ügy tárgyalatott. A három követ közül kettő kinyilvánította, hogy ok egyszerűen csak a vád valóságáról, vagy valótlanságáról meggyőződést szerezni jöttek, de egyébként nekik velem semmi bajuk sincs s jobbokat is nyujtották. E közben egy világi tanácsbíró így kérdezett: meg merne-e t. ur esküdni, hogy megválasztatása érdekében nem ígerte a földeket? A milyen igazán hirdetem a Krisztus evangeliumát, oly igazán esküszöm, hogy nem ígertem! Ez volt a feleletem! Ekkor esperes ur kérdezte vádlómtól: Hát... ur megesküdnék-e, hogy mondta T. ur: „csak válaszsza nek meg, oda adom a földeket?“ Az ellenség lelke azon perczen számot vetett magával és így felelt: arra, kérem alássan, nem esküszöm meg. És mégis a zöld asztalon e fekete jegyzőkönyvet fogta a penna: „A kispaládi egyházból többen kérvényt terjesztenek be N. E. lelkész ellen, melyben előadják, hogy évekkel ezelőtt, nevezett lelkész a kilátásba helyezett megválasztatásakor a hivatali földekből 7 köblöst az egyház használatára átengedni ígért, de nem adott, csak a közelebbi években egy köblöst, ezért szöszegőnek nyilvánítják s azon óhajtasukat fejezték ki, hogy tétessék változásba. Ezenkívül az egyházi látogatás jegyzőkönyve, midőn ez esetről terjedelmesen megemlékezik, egyszersmind jelzi, hogy a jobbmódu egyháztagok elvonják magukat az egyházi ügyektől s presbyterséget sem akarnak vállalni és e miatt az egyház belügyei sokat szenvednek... A felek személyes kihallgatása folytán nyilvánosságra jöven az, hogy a felhozott választás alkalmával lelkész részéről tétetett bizonyos ígértet megválasztatása esetére, a mit a választási törvény 23. §-a határozottan tilt és hogy az ígértet három előkelő s befolyásos egyháztag fogadta el, de csak titkolták a kö-

zönségtől mindaddig, míg a csakugyan megválasztott lelkész két kegyeleti év után fizetésének egészen birtoklásába jött, a mikor is adott az egyháznak használatra egy hold földet, azonban mivel az egész eset az 1876. (1875!) évi lelkészválasztás alkalmakor történt és így a 307. §-a szerint elévült, de annak hatása, bár az ígéret az egyház javára tétetett — az egyház híveire nézve, erkölcsileg káros következményű: egyházmegyei tanácsunk mind a lelkész, mind az érdekelt 3 egyháztag eljárását rosszalja és az egyháznak a lelkésztől átadott földnek visszaboacsátását elrendeli. (Lásd 1883. 82-ik sz.) Midőn e jegyzőkönyv megküldetett, azonnal kifogásoltam a főjegyző ur előtt, mint nem hívet s épen a döntő tényeket elhallgatót. Ellene orvoslásért, igaz. csak 1885-ben folyamodtam az egyházmegyei törvényszékre, de kérelmem, mint szokatlan s törvénytelen, elutasított. Pedig van eset, hogy a szokatlan és törvénytelen kérelemnek is hely adatik, ha úgy tetszik. Hely adatott ez ügyem kezdetén, hely adatott a kispaládi temetővásárlási ügynél is, midőn az egyházmegye végzését megerősítő egyházkerületi erősítést hatályon kívülvete az egyházmegye. Hol az igazság s törvénytudomány, az előbbi vagy utóbbi határozatnál-é, az egyházmegye mikor volt részrehajló? akkor-é, midőn az új temető használatát a belhivatalnokoknak, vagy midőn a községnek ítélte? S hát az egyházkerületi megerősítésből mi lett s van-e már Kispaládon új temető, melyet 10 év óta sürgetek a temetkezési botrány miatt. Nem anyagi, de elvi és kegyeleti érdek bánt itt. A szokatlan gyakorlatának igazolására, úgy melleleg, meg kellett ezt itt említenem!

Orvoslást kérő folyamodványom tehát elutasítván: itt önvédelmem nyilvános terén, jegyzőkönyvbe nem irt, de azért igazabb adatok alapján nyilvánítom ki, hogy sem a visitationális, sem az egyházm. törvényszéki gyűlés jegyzőkönyve nem igaz: mindkettő mohó vágygyal ragadta meg a tényálladékot nélkülöző alkalmat, hogy jellememet minél feketébbre festhesse. Nem igaz a visitationális jegyzőkönyv jelzése; bebizonyítom, ha kell, egyháztanácsi jegyzőkönyvekkel s élő tanukkal, bebizonyítom e meg nem tagadható nyilatkozattal: mondtam én azt... hogy nem úgy kellett volna irni, de sohase ügyeljen rá, hisz úgy se látja azt senki se. És kiteszem egyházam belügyeit bárki bírálatára s jót állok, hogy még a csalhatatlan jegyzőkönyveket író lelkésztársak egyházaiban sincsenek boldogabb állapotban a belügyek. Ha ebben nem tulajdonítok is magamnak kiváló érdemet, — mert hisz előttem is úgy volt, azt még sem lehet elhallgatnom, hogy rendszeren ott szenvednek a belügyek, hol a lelkészben hiányzik a jóakaratu örüllési hajlam, készség és lelkiösmeretes bátorság, de megvan a kenyérkereseti simulékony törleszkedés. A jegyzőkönyv határozati részének igaztalanságára nézve hivatkozhatnám egy akkori tekintélyes világi tanácsbíróra, ki azóta egyszer így nyilatkozott: tisztán emlékszem kedves tiszt. ur, hogy az ellene felhozott vádak alaptalanoknak bizonyultak s csudálkozom, hogy ezt a jegyzőkönyvet így hitelesítették. Ad vocem hitelesítés! Az úgy történt, hogy nálunk egy két tagu bizottságra szokták bízni a hitelesítést. Az engemet szennyező jknyvet is hitelesítette egy egyházi tanácsbíró és egy közpap. Ez utóbbi pedig törvényszéki tárgyaláson nem lehetvén: hitelesített egyetlen egy férfit által. Méltóztassék itélni! De van abban a jegyzőkönyvben némi logikátlanság is. Avagy

logika-e az, hogy az ígéretet csak három befolyásos egyháztag fogadta el, de csak titkolták a közönségtől, mindaddig, míg a megválasztott lelkész két kegyeleti év után (pedig 2½) fizetésének egészen birtoklásába jött. Ha így is lehet korteskedni, akkor korteskedik az is, ki a korteskedéssel álmodik. Ugyan, ugyan! az a három ember, bármilyen befolyásos lett volna is, oly páratlan titkolódzással, hogy tudott volna a másik párt győzelmi vágya és teljes akarata mellett, oly szép választást eszközölni, minőben a választásra kiküldöttek csak gyönyörködtek s vajjon a „sült tyúk“ is, csak több évek mulva tudta volna-e napfényre kaparni a valót?! Halljuk, látjuk s lélektanilag úgy magyarázzuk, hogy a korteskedés zászlója alatt csak azt hiszik, azért lelkesülnek, a mit szemmel láthatnak, szájukkal izlelhetnek, markukkal szoríthatnak. Nyitva az ut Kispaládra mindenki előtt még ma is, pótolja ki, mit az egyházmegye elmulasztott részletes beható vizsgálat folytán; bizonyítsa be reám a korteskedést és akkor írjon még feketébb jegyzőkönyvet. Merem mondani, nálam jobban senki sem gyűlöli a korteskedést s szép és jó szatmári káplánságomban mint 2½ éves káplán legkevésbé sem voltam arra kényszerítve, hogy nemtelen módon s eszközök segítségével tétessem magamat rendes pappá; hogy ne fájna hát, midőn egy egyházmegyei jegyző süti rám annak bélyegét hűtelelenül. Lelkesültek érettem s nem állottak el tőlem, mert már akkor megismertek, midőn elődöm hunytára még gondolni se mertünk volna s meg voltak velem elégedve. Az Isten úgy akarta s punctum!

Meggyőző okok után nem néző, felületes eljárásból kifolyó intézkedés az is, mely az átadott föld visszaadátását rendeli. Igen, mert az 1880-ik évi gondnoki számadási jegyzőkönyv 5-ik tétele alatt ez áll: a lelkész által egy évi használatra ajánlott n.-lázi föld terménye. Nem a két kegyeleti év után adtam hát, hanem később s ha adtam jótétemény gyanánt, vagy ha adnék ezután egy egész tagot: korteskedtem s korteskedési kötelezettségemnek tennék-e eleget?! Óh, óh, te farizeusi tisztaság, hogy ölnéd el keblemben a háládatosság indulatát s életemben annak tettét?! Egy évi használat elteltével a föld ismét használatomba jött minden visszakövetelés nélkül s békésen használok azóta is. Nem volt tehát szükség visszarendelni!

Arról már hallgatok, hogy a törvénytelen küldöttek fuvarbérének kifizetését is meghagyta a gondnoknak az egyházmegyei törvényszék; mert az egyház érdekében mentek gyűlésre. Méltóztassék itélni!

Ime t. olvasó, a nt. Soltész János tanácsbíró s főjegyző jó véleménye s rokonszenve ily módon s eszközök által szállított le egészen a csalódásig. Tehetett volna ellene s nem tett, hivatalos pennája elszólta magát kezében ott a zöld asztalon! Ha emberöléssel vádoltak volna pl., — bár be nem bizonyították s meg sem mertek volna esküdni ellenem, mégis képes lett volna megírni, hogy akasztófára vagy fobelövésre íteltetem.

A tanácsbíró ur gunyolódva mondja velem szemközt, hogy „boldogok, a kik önmagukkal megvannak elégedve.“ Én pedig vele szemközt nemes önérzettel mondom, hogy, igenis boldogítólag meg vagyok önmagammal elégedve; mert benső vonzalomból, nem pedig kenyérkeresetből szorgalom Krisztust; hamis tudományt nem hirdetek sem templomban, sem a társadalomban; úgy is mint embert, úgy is

mint papot őszinteség, igazságszeretet vezérel, egyházam ügyeit szívemen hordozom; kenyéririgység nem bánt, nincs az az intézkedésem, melyben más czélfelé törnék, mint a melyet emberi és hivatali becsületem mutat ki előttem; rossz példát nem mutatok: tehát mert lelkem nem bánt, én — ha üldözöim vannak is az egyházmegyén — boldog vagyok, annyival is inkább, mert az egy-két ellenszenvező maga undorodott meg a papi kenyéririgység cselekedeteitől s a békesség utára térvén, most már nem ellenségeskednek.

Legyen meggyőződve a tanácsbíró ur és jegyezze fel, mint főjegyző, hogy mikor jellemtelenséget fogok elkövetni, míg eljárásom a zöld asztalra kerülne: keblemben összeül az esperes, tanácsbíró s főjegyző és törvényszéki tárgyalást tartva, a papságról lemondató benső ítélet hamarabb ki fog nyomattatni szívem tábláján, mint ön a zöld asztal tintájába mártathatná pennáját; mert attól tartanék, hogy bűnösöket pártfogó, ártatlant sujtoló jobbja, büntől tisztító kegyelmi sorokat írta számomra, a bűnös papot pedig még magamban se türhetném.

Most már leteszem tollamat s többet ez ügyben nem igen fogom felvenni; legyen bárkié az utolsó szó. Soraim lényegét átgondoltam, felfogtam, mellette állok, bárhol és bárkikkel szemközt is. Mindegy! Jó nekem szememmel nézni a napot, de azért gyalázatban nem kedves nekem az élet. Avagy azért volnék pap, az erkölcsiség hirdetője s terjesztője?!

Nagy Elek,
ref. lelkész.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Csiky Lajos hittanszaki tanár urnak, az „Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről“ cz. rovat vezetőjének.

A velünk szomszédos M.-Szalkán vándor színésztársaság működött mostanában. A társulat egyik férfi tagjának áldott állapotban levő neje az ő szülési óráját közel érezvén, ide vonult földre községünkbe, egy a színművészetet pártoló család körébe, hol arra a bizonyos időre neki szállás és gondozás ajánlatott. A gyermek megszületett s a színésznő férje, a kérdéses gyermek apja megjelent nálam ama kérelemmel, hogy gyermeköket a keresztségi szertartásban részesítem. Mindenekelőtt a házasságról szóló bizonylatot kértem; az apa azonban nem tudta fölmutatni azt, miután — ugymond — Szalkára csak ideiglenesen, átmenetileg jövéen, málhajok egy részét irataival együtt előbbi tartózkodásuk helyén, N.-Károlyban hagyták, honnan az egyenesen Várdára vitetik, hová a társulattal együtt pár nap mulva ő is távozik. Neje sem alkalmatlankodhatik a családnál soká; mennie kell, mihelyest annyira föllábad, — azért hát csak kereszteljem meg az esketési bizonylat nélkül is azt a kis gyermeket, ne legyen kénytelen az keresztetletlenül távozni el innen, hol meglátta a napvilágot. Ő sietni fog, mihelyt kézhez kapja, eljuttatni hozzám a szükséges iratot. Egyébiránt pedig Salgó-Tarjában kopuláltattak...

Míg haboznám, eszembe jutott édes Idvezitőnk mondanása: engedjétek hozzám jóni a kisdédeket... S elhittem

arra a kis időre mindent, mit az állítólagos férj s apa mondott; hogy a szülék nem keresztyének volnának, azt feltennem semmi okom sem volt, — denique is a gyermeket az ösmert keresztyén keresztszülék jelenlétében megkereszteltem; a szüléket pedig esketési bizonylatuk mielőbbi be- küldésére ismételten figyelmeztettem.

Azt hiszem, hogy eddig semmi különösebb megjegyzés nem érheti eljárásom. Hanemhát az anyakönyvezésnél nem járhattam oly jóhiszeműleg el. Itt az okmányra mindenesetre szükségem volna. Kérdés, megjön-e? Több okoknál fogva oda maradhat az; én hiába várom, még ha épen Salgó-Tarjába irok is, megeshetik, föltehető, hogy ott a dolgról semmit sem tudnak.

Quid tunc?!

Annak a kis leánynak, ha előbb nem, férjhez menetelekor szüksége lesz keresztelési bizonylatára; nekem anyakönyveznem kell; hová küldeném bejegyzés végett máshová, hiszen művész hazája széles e világ?! Mit kell tennem, hogy a bejegyzés helyes és törvényes legyen?

Egyelőre az anyakönyvben a következő sorszám alatti rovatot fentartom; az adatokat ideiglenesen félív papírra feljegyeztem. Azt gondolnám, hogy ha a szükséges bizonylat sem várakozásom, sem utánjárásomra az év végéig meg nem érkezik, akkor ugy is bejegyzem, üresen hagyván az „ágybóliséga“ rovatot s végül az észrevételben megokolom, miért hogy imígyen cselekedtem. Hirtelenében ezt gondoltam; gondolkozzál rajta te is, — felelj meg rá, — aztán szóljon hozzá más is, kit érdekel s jobbat tud.

A mi falusi lelkészi irodánkban a rendkívüli esetek közé tartozik az ilyen is. Nem tudunk hozzá, azért így kívánom tájékozni magamat. Lehet, hogy tanulni fog belőle más is.

Szives baráti üdvözlettel

Kiss Bertalan,
keéri lelkész.

A te eljárásod, barátom, nézetem szerint, semmi kifogásra nem találhat; a gyermeket meg kellett keresztelned minden esetben. Hiszen ki keresne vándor színésztársaságnál illetékességi helyet s ha ezt keresnők is, ki kényszeríthetné tagjait arra, hogy valóban oda tartozóknak ismerjék el magokat?! Azt a gyermeket én is minden scrupulus nélkül megkereszteltem volna. Salgó-Tarjából meg kell sürgetned az esketési bizonylatot; lehet, hogy megjön. Ha valami okból elmarad, akkor az esetet részletesen be kell jegyezned az „észrevételek“ rovatában; üresen kell hagynod az „ágybóliség“ rovatát s esetleg a keresztelési bizonyítványt azon rovat hiányában az észrevétel mellett bátran ki lehet adni, mert az is oda irandó, hogy megsürgetted az állítólagos házasságról való bizonyítvány kiadását. Így te, barátom, megtettél mindent, mit hivatali lelkiismeretességed tőled követelt s annak a szegény leánynak válik idővel kötelességévé, hogy törvényes ágyból való származását bebizonyítsa. Ha be nem tudja ezt igazolni, törvény, társadalom és egyház törvénytelen szülöttnek fogja őt, nagyon természetesen, tekinteni.

Csiky Lajos.

Különfélék.

A debreczeni theol. és jogakadémián előadó tanárok s előadott tantárgyaik az 1886—87-ik iskolai év első felében.

A) Tanárok a hittudományi szakban. Menyhárt János nyilvános rendes tanár. Tantárgyai: Héber nyelv elemei, heti 6 órán. Ujszövetség magyarázat (a rómaiakhoz irt levél magyarázata) h. 4 ó. Tóth Sámuel ny. r. tanár. Tantárgyai: Keresztyén hittan, h. 6 ó. Theologiai encyclopaedia, h. 3 ó. Balogh Ferencz ny. r. tanár. Tantárgyai: Keresztyén egyháztörténelem I-ső korszak, h. 3 ó., III-dik korszak, h. 3 ó. Angol nyelvtan, h. 3 ó. Hitnézetek története, h. 3 ó. A XIX. század nagy hittudósai (Legujabbkori egyháztörténelem) spec. coll., h. 2 ó. Csiky Lajos ny. r. tanár. Tantárgyai: Egyházsónoklattan, h. 4 ó. Gyakorlati bibliamagyarázat és szónoklati gyakorlatok, h. 4 ó. Keresztyén erkölestan, h. 3 ó. Belmissió (spec. coll.) h. 1 ó. Bethlendi Endre ny. r. tanár. Tantárgyai: Ószövetség magyarázat, h. 4 ó. Ószövetség története, h. 3 ó. Vallásbölcsezet, h. 3 ó. Dicsőffi József ev. ref. segédlelkész. Tantárgya: Bibliai arámn nyelv és Dániel magyarázata, h. 2 ó.

B) Jog- és államtudományi szakban. Buzás Pál ny. r. tanár. Tantárgyai: Nemzetgazdaságtan, h. 5 ó. Magyar pénzügyi jog, h. 5 ó. Liszka Nándor ny. r. tanár. Tantárgyai: Alkotmányi s kormányzati politika, h. 5 ó. Magyar alkotmány- és jogtörténet, h. 3 ó. A magyar magánjog története (spec. coll.), h. 2 ó. Dr. Kovács Sándor ny. r. tanár, ez évi akadémiai igazgató. Tantárgyai: Római jog (Institutiók), h. 8 ó. Egyházi jog, h. 4 ó. (Egyik órát „Egyházi jog forrásai“ czim alatt a hittanhallgatók is hallgatják.) Dr. Karsa István ny. r. tanár. Tantárgyai: Magyar polgári magánjog, h. 5 ó. Peres és perenkívüli eljárás, h. 5 ó. Dr. Baczoni Lajos ny. r. tanár. Tantárgyai: Európai államok statisztikája, h. 2 ó. Államszámviteltan, h. 4 ó. Jog- és államtudományok encyclopaediája, h. 3 ó. Dr. Pápay Imre köz- és váltóügyvéd, h. tanár. Tantárgya: Osztrák polgári magánjog, h. 6 ó. Des Combes Henrik köz- és váltóügyvéd, h. tanár. Tantárgya: Büntető jog, h. 5 ó.

C) Bölcsezeti tudományokat előadó tanárok és tantárgyaik. Dr. Török József ny. r. tanár. Tantárgyai: Közegészségtan, h. 2 ó. Törvényszéki orvostan, h. 2 ó. Thóth Ferencz ny. r. tanár. Tantárgyai: Alapbölcsezet és ismerettan, h. 4 ó. Ó- és középkori bölcsezet története, h. 4 ó. Jogbölcsezet, h. 4 ó. Lengyel Zsigmond ny. r. tanár. Tantárgya: Latin nyelv (spec. coll.), Horatius: Ars poëticája, h. 2 ó. Oszterlamm Ernő ny. r. tanár. Tantárgyai: Általános nevelés- és tanítástan, h. 3 ó. Német nyelv (spec. coll.) h. 2 ó. Géresi Kálmán ny. r. tanár. Tantárgya: Legujabbkori történelem, h. 4 ó. Joó István tanítóképezdei igazgató. Tantárgya: A vallástanítás módszertana, h. 1 ó. Kovács Lajos tanítóképezdei ny. r. tanár. Tantárgya: A mennyiség-tan módszertana, h. 1 ó. Dr. Öreg János főgymnas. oklev. rendes tanár. Tantárgya: Francia nyelv (spec. coll.), h. 4 ó. Angol nyelv, lásd Balogh Ferencz tantárgyait.

Megjelent. 1. Egyházi beszéd. Irta s elmondta Lukács Ödön f. szabolcsi esperes Cserepes-Kenézben, egy küldöttségi munkálkodás alkalmával, mely az egyház ren-

dezésével s a híveknek hitben való megerősítésével foglalkozott 1885. advent 3-ik vasárnapján. A cs.-kenézi egyház javára kinyomatni rendeltetett. Ára 20 kr. Textusa Róm. 1, 11. 12. Hiterősítő, egyháziasságra buzdító szép és jó beszéd. Ajánljuk az érdeklődőknek. 2. Tapasztalati lélektan. Irta: Dr. Öreg János. Második kiadás. Debreczen. Kiadja ifju Csáthy Károly. 1887. Ára 60 kr. E mű értékéről, használhatóságáról az kezeskedik, hogy már második kiadásban jelent meg. Szerző ért ahhoz a tudományhoz, hogy elvont dolgokról is érthető nyelven, irányban tudjon beszélni. Művét az érdeklődő közönség élvezettel tanulmányozhatja.

Haláleset. Id. Rózsa Károly, m.-csaholyi ev. ref. lelkész s egyházmegyei ülnök, debreczeni főiskolánk háznagyának, Rózsa Sándor urnak édes atyja f. hó 22-én, élete 70-ik, lelkészkedése 42-ik évében, mellhártyalobban elhunyt s 24-én eltemettetett. Béke a hű szolgának poraira!

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak:

Csiky Lajos, Géresi Kálmán.

HIRDETÉS.

Pályázat.

A kisujszállási ev. ref. egyház, elemi leányiskolájánál V-ik, VI-ik osztályokban szervezett segédtanítónői állomásra pályázatot nyit, következő feltételek mellett:

I. Évi fizetés: készpénz 400 frt, évnegyedi részletekben az egyház pénztárából.

II. Tanítónő kötelessége: ez időszert az V—VI. leányosztályokban a női kézimunka, ugyanazon osztályokban a gazdaság és kertészettan és az V-ik osztályban a történelem, földrajz és egészség-tan tanítása.

Az állomás a választás megtörténte után azonnal elfoglalandó.

Választásnál okleveles tanítónők előnyben részesülnek s az elválasztott állandósítása az első — sikerült próba — év leteltével történik, ha esetleg nem okleveles választatnék: arra a választás ideiglenes, csak egy évi tartamra terjedő leendő.

Pályázat csak ev. ref. vallásuaknak nyitattik.

A kellően, keresztelő levéllel, orvosi bizonylattal, esetleg szolgálati bizonyítványokkal felszerelt folyamodványok október 3-ig az ev. ref. iskolaszéki elnökséghez küldendők.

Kisujszálláson, 1886. szept. 18.

Az egyháztanács.